

**CONSIDERATIONS ABOUT THE BEGINNINGS OF BILATERAL RELATIONS
BETWEEN ROMANIA AND PEOPLE REPUBLIC OF CONGO FROM 1969 TO
1970**

Bogdan Iulian Ranteş

PhD Student, "Valahia" University of Târgovişte

Abstract: The theme aims to analyze the bilateral relations between Romania and RP Congo (Brazzaville) in 1969 and 1970. The formalization of these occurred in 1966, when the two countries established relations at embassy level, but until 1969 they were at a low level, the only notable event was the visit to Romania of the President Alphonse Massamba-Debat. An important moment in their evolution has happened in early 1969 when there was change of regime in the African state after a coup, begun in 1968, which brought to power a military regime led by Commander Marien Ngouabi. His regime was one of Marxist orientation, so RP Congo became a state close to the communist world, including Romania. In the analyzed period the two countries began to establish cooperation in the economic, diplomatic and cultural areas, being signed many treaties and agreements during that time, which will be detailed in the paper. In the diplomatic area the relations between the two countries were very intense, in two years take place several mutual visits of Congolese and Romanian delegations. The most important figure from RP Congo who arrived in Romania at that time was the Prime Minister Alfred Raoul in 1969, while the Romanian dignitary of the highest rank who arrived in the African State was Foreign Minister Corneliu Manescu during his tour of the black continent from the year 1970. To achieve this article were used documents from the Archive of the Ministry of Foreign Affairs and National Central Historical Archives. It have also been used informations published in the Romanian press during that time represented by the newspaper Romania Libera and Scanteia, also the foreign policy magazine Lumea.

Key words: diplomatic relations, economic relations, cultural relations, Romanian Communist Party, Congolese National Mouvement.

Republica Congo este o fostă colonie franceză situată în partea centrală a Africii având capitala în orașul Brazzaville. Dominația Franței asupra acestui teritoriu a început în anul 1880, artizan fiind exploratorul franco-italian Pierre de Brazza, care a devenit și primul guvernator al noii posesiuni. Statutul de colonie franceză al acestei regiuni a fost oficializat în timpul Conferinței de la Berlin din 1884-1885, atunci când teritoriile din jurul fluviului Congo au fost împărțite între francezi și regele Belgiei, Leopold al II-lea. Tot în acea perioadă a fost construit și principalul oraș, Brazzaville, numit așa în onoarea celui care ocupat acest teritoriu în numele Franței. Începând cu anul 1908 Congo a făcut parte din structura teritorială Africa Ecuatorială Franceză, iar Brazzaville a devenit chiar capitala acesteia. În timpul celui de-Al Doilea Război Mondial acest oraș a devenit centrul mișcării de rezistență franceze împotriva ocupației germane condusă de Charles de Gaulle, iar în 1944 a fost organizată Conferința de la Brazzaville, în urma căreia s-a stabilit menținerea imperiului colonial francez. La referendumul organizat de Charles de Gaulle pentru crearea Comunității Franceze din anul 1958, populația din Congo a votat pentru acest lucru în proporție de 99%.¹ În data de 28 noiembrie 1958 colonia franceză Congo a devenit republică autonomă, primul președinte devenind abatele Fulbert Youlou. Regimul acestuia a rezistat până în anul 1963 și a fost caracterizat printr-o corupție la cel mai înalt nivel, o campanie continuă de lichidare a adversarilor politici de orientare marxistă și sprijinirea liderului secesionist katanghez, Moise Tchombe, din statul vecin, fosta colonie belgiană cu același nume. Între 13-15 august 1963 în capitala Brazzaville a izbucnit o revoltă a federațiilor sindicale congoleze, Youlou scăpând situația de sub control și creându-se un vid de putere. În acest context, puterea a fost preluată de un grup de militari care l-au numit președinte interimar pe Alphonse Massamba-Débat, un fost colaborator al lui Youlou. Din acel moment a fost consemnată apropierea Republicii Congo de Uniunea Sovietică și celelalte state din lagărul comunist, devenind unul din *prietenii* acestora de pe continentul african. Massamba-Débat a condus Republica Congo până în anul 1968, atunci când a fost înlăturat în urma unei lovituri de stat organizată de un grup de militari conduși de comandantul Marien Nguabi. Acesta a condus țara până în 1977 și a avut un regim politic de orientare marxistă.

Din acel moment au început și primele discuții pentru stabilirea relațiilor bilaterale dintre statul african și România.

Prima vizită a unei delegații congoleze în România a fost foarte aproape de a se realiza în primăvara anului 1964, atunci când o delegație de bunăvoință a statului african, condusă de Ministrul de Externe, David Ganao, a efectuat o serie de vizite în mai multe țări comuniste, precum URSS, Cehoslovacia,

¹ Viorel Cruceanu, *Quo-Vadis Africa*, Deșteptarea, Bacău 1999, p. 244.

Yugoslavia și Polonia. Conform unei note a Direcției a V-a din cadrul MAE, propunerea ca delegația congoleză să viziteze România a fost făcută în timpul unei întrevederi între însărcinatul misiunii congoleze de la Paris cu un oficial al ambasadei române.²

O altă tentativă de a se stabili relații diplomatice între cele două state a avut loc în septembrie 1964, în timpul vizitei vicepreședintelui Adunării Naționale din RP Congo în China. Atunci, oficialul congolez i-a propus reprezentantului român de la Beijing începerea tratativelor pentru ca cele două state să stabilească relații diplomatice. Ulterior negocierile au continuat în noiembrie prin intermediul misiunilor permanente ale acestora la ONU. Partea română a fost de acord cu propunerile congolezilor, însă răspunsul celor din urmă s-a lăsat așteptat astfel încât și această pistă a fost închisă.³

Relațiile bilaterale dintre cele două state au fost stabilite în anul 1966 iar cel mai important eveniment petrecut până în 1969 a fost vizita președintelui Alphonse Massamba-Debat în România, aceasta desfășurându-se între 5-10 iunie 1968.

La începutul lunii august 1968 a avut loc o lovitură de stat în urma căreia controlul țării a fost preluat de armată iar președintele Alphonse Massamba-Debat a fost obligat să demisioneze o lună mai târziu. Această situație a fost creată tocmai de președintele congolez care suspendase activitatea Mișcării Naționale a Revoluției și arestase câțiva ofițeri superiori din armata congoleză, în frunte cu viitorul președinte Marien Ngouabi. Militarii au reacționat imediat, preluând puterea în data de 5 august și eliberând ofițerii arestați. Timp de o lună, între 5 august și 4 septembrie, președintele Massamba-Debat a rămas în funcție însă rolul său era unul simbolic, deoarece pierduse întreaga putere. La 4 septembrie 1968 acesta a fost nevoit să demisioneze, imediat fiind creat un Consiliu Național al Revoluției sub conducerea lui Ngouabi care a devenit principala instituție a statului congolez. Primele măsuri luate de noua conducere au fost numirea în funcția de prim-ministru a colonelului Alfred Raoul și arestarea lui Massamba-Debat. Noul premier a preluat și atribuțiile președintelui, conducând țara până la 1 ianuarie 1969 atunci când întreaga putere a fost preluată de Ngouabi, în acel moment fiind schimbată și denumirea țării în Republica Populară Congo. Deși inițial se părea că aceste evenimente vor duce la limitarea relațiilor statului african cu lumea comunistă, perioada ulterioară a demonstrat exact contrariul, noua conducere fiind mult mai deschisă în a colabora cu statele din acea zonă.

În ciuda instabilității politice din Congo, începută în luna august și continuată în luna septembrie a anului 1968 cu demisia președintelui Alphonse Massamba-Debat, noua conducere a statului african a

² Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Fond Congo, Problema 220/ anul 1964/ Congo (B), dosar nr. 8, ff. 27-28

³ AMAE, Fond Congo, Problema 220/ an 1964/ Congo (B), dosar nr. 12, f. 5.

decis continuarea proiectelor începute cu România n mandatul fostei conduceri. Astfel, conform planului stabilit anterior, o delegație de experți români a vizitat RP Congo în intervalul 1-22 noiembrie 1968, fiind condusă de Emil Grigoriu, consilier la Comisia Guvernamentală de Cooperare și Colaborare Economică și Tehnică. La întoarcerea în țară aceștia au realizat un Raport de activitate în care au explicat în ce a constat activitatea lor în statul african și concluziile la care au ajuns în timpul vizitei.⁴ În cadrul acestui raport specialiștii români au prezentat obiectivele vizitate în Congo precum și domeniile în care exista posibilitatea ca cele două state să coopereze. Primul dintre acestea trecut în raport a fost cel geologic și al industriei miniere. În analiza lor, experții români au realizat un inventar al principalelor zone bogate în minereu de fier, plumb, zinc și cupru menționând că au și vizitat două mine din acele regiuni. De asemenea, specialiștii au prezentat o analiză complexă a acestor zone, folosind informații de la omologii lor congolezi dar și de la câteva societăți franceze, vest-germane și a unor specialiști ONU care exploraseră zăcămintele la începutul anilor 60.⁵ Următorul domeniu în care s-ar fi putut realiza cooperarea dintre cele două țări era exploatarea și industrializarea lemnului. În acest sens, oficialii români au vizitat mai multe fabrici și centre de prelucrare a lemnului, fiind de părere că ar fi fost posibilă exploatarea de către statul român al unui perimetru de 50000 ha de pădure din zona de nord a statului african. În urma discuțiilor cu oficialii congolezi se propunea înființare unor fabrici de cherestea, de furnire tehnice, mobilă și scaune curbate.⁶

În raport se mai preciza că oficialii congolezi ar fi dorit ca cele două țări să coopereze și în domeniul industriei de producere a celulozei și hârtiei, însă, oficialii români considerau acest lucru ca fiind inoportun. Alte domenii în care se putea coopera erau agricultura și transporturile fluviale, în cazul celui din urmă autoritățile statului african dorind să cumpere din România câteva vase fluviale pentru transportul buștenilor și pasagerilor pe fluviul Congo.⁷

Finalul aceluia raport a fost rezervat prezentării concluziilor trase în urma vizitei și a unor propuneri pentru dezvoltarea cooperării dintre cele două state. Referitor la prima parte, se concluziona că în acel moment cooperarea dintre cele două state era imposibilă deși ele doreau acest lucru. Astfel, în document se menționa: „*Republica Congo-Brazzaville dispune de importante bogății naturale și este interesată să coopereze cu România pentru valorificarea acestor resurse. Formele de cooperare practice de țara noastră sunt cunoscute autorităților congoleze, care le acceptă, în principiu, și sunt dispuse ca pe baza*

⁴ Întregul raport se găsește în AMAE, Fond Congo, Problema 212/ an 1968/ RP Congo, dosar nr. 30, ff. 27-85

⁵ *Ibidem*, ff. 28-36.

⁶ *Ibidem*, f. 48.

⁷ *Ibidem*, f. 61.

principiului avantajului reciproc, să concretizeze acțiuni de cooperare, prin care partea română să realizeze pe credit diverse obiective economice, iar partea congoleză să ramburseze contravaloarea acestora prin livrări de produse realizate. Republica Congo nu dispune însă de posibilitățile materiale și financiare pentru a participa în cadrul unor acțiuni de cooperare, la realizarea lucrărilor pe care le execută în general beneficiarul, cum sunt: amenajarea terenurilor, lucrările de construcții civile și industriale, utilități etc.”⁸

Propunerile grupului de experți români nu erau foarte complexe, solicitând doar invitarea în România în luna ianuarie a anului 1969 a unei delegații similare economice, iar negocierile dintre cele două state să continue atunci.

După cum am afirmat mai sus anul 1969 a început cu preluarea puterii de către Marien Ngouabi, care până atunci condusese Consiliul Național al Revoluției. În acest context, Alexandru Tujon, ambasadorul României în RP Congo dar rezident la Kinshasa, a solicitat acordul Ministerului Afacerilor Externe pentru a se deplasa la Brazzaville spre a-i prezenta felicitări noului președinte. Această cerere a fost acceptată, mai ales că diplomatul român informa că și ambasadorii altor state comuniste făcuseră deja acest lucru.⁹

Deși solicitarea a fost făcută la 26 februarie, președintele Ngouabi l-a primit pe ambasadorul român abia la 21 martie. Întrevederea a durat 50 de minute, iar la început liderul congolez s-a interesat de situația din România, Tujon prezentându-i principalele direcții ale politicii interne și externe ale statului român. Ulterior, președintele statului african a vorbit despre situația din ultima perioadă a țării sale. După ce a ținut să-și afirme orientarea marxistă, Ngouabi, ca un adevărat lider comunist, l-a acuzat pe fostul președinte Massamba-Debat de deviaționism spre dreapta, reproșându-i acestuia strânsa colaborare cu Franța și întorcerea la tribalism.¹⁰

Profitând de faptul că se afla la Brazzaville, ambasadorul Tujon a oferit un ajutor Centrului de Învățământ Superior din capitala congoleză constând în cărți donate de Institutul Român pentru Relații Culturale cu Străinătatea. Evenimentul a fost marcat printr-o ceremonie organizată la sediul MAE congolez, la care au participat mai mulți oficiali ai statului african în frunte cu ministrul educației naționale. În timpul festivității atât acesta cât și ambasadorul român au rostit discursuri în care considerau acest eveniment ca fiind un punct de pornire în extinderea relațiilor culturale dintre cele două state, aflate

⁸ *Ibidem*, f. 83.

⁹ AMAE, Fond Congo, Problema 210/ an 1969/ RP Congo, dosar nr. 39, f. 30.

¹⁰ *Ibidem*, ff. 43-50

până atunci la un nivel incipient.¹¹ Oficialii români și congolezi nu făcuseră foarte multe acțiuni pentru îmbunătățirea acestora, singurul lucru notabil fiind realizat în domeniul învățământului, unde, în anul universitar 1968-1969 erau înscriși trei studenți proveniți din RP Congo.¹²

Conform unei informări publicate în ziarul *Scântea*, în data de 6 octombrie 1969 a avut loc o convorbire între miniștrii de externe român și congolez, care paticipau la cea de-a 24 Sesiune a Adunării Generale a ONU. Principalele subiecte ale discuției au fost legate de situația internațională, temele de pe ordinea de zi a Sesiunii și stadiul relațiilor româno-congoleze.¹³

Cel mai important eveniment din istoria relațiilor bilaterale dintre cele două state în anul 1969 a fost vizita în România a primului ministru al RP Congo, Alfred Raoul la invitația Președintelui Consiliului de Miniștri al RSR, Ion Gheorghe Maurer, din perioada 10-13 noiembrie. Pe durata șederii în România, oficialul congolez a avut o serie de convorbiri oficiale la sediul Consiliului de Miniștri, a vizitat o serie de obiective economice în București și în județul Brașov, iar în ultima zi a avut o întrevedere cu Nicolae Ceaușescu.

În ziua de 11 noiembrie Ion Gheorghe Maurer a oferit un dejun în onoarea omologului său congolez, cei doi rostind și discursuri. În cuvântarea sa, președintele Consiliului de Miniștri al RSR a vorbit despre poziția româniei față de anumite evenimente internaționale, despre dezvoltarea relațiilor dintre cele două state și despre lupta împotriva imperialismului dusă de noile state africane. Comandantul Alfred Raoul a avut un discurs asemănător, despre relațiile țării sale cu România afirmând: „, *Republica Congo își însușește în întregime cuvintele de mare semnificație politică rostite de domnul Nicolae Ceaușescu, în care se arată că România dorește și pe viitor să dezvolte cele mai bune relații cu toate popoarele lumii, pe baza principiilor care se afirmă tot mai puternic în viața internațională: respectarea independenței și suveranității naționale, a egalității în drepturi, a neamestecului în treburile interne. Am venit în România pentru a consolida și a dezvolta în continuare relațiile foarte amicale care există într-un mod atât de fericit între RS România și Republica Congo și aceasta în interesul și avantajul reciproc al popoarelor lor.*”¹⁴

În ultima zi a vizitei premierul congolez a fost primit de președintele Consiliului de Stat al RSR, Nicolae Ceaușescu. La început, comandantul Raoul i-a povestit interlocutorului său despre obiectivele

¹¹ Arhivele Naționale Istorice Centrale, Fond Institutul Român pentru Relații Culturale cu Străinătatea-Africa, dosar nr. 25/1963-1969, ff. 128-130.

¹² AMAE, Fond Congo, Problema 217/ an 1969/ RP Congo, dosar nr.41, f. 2.

¹³ *Scântea*, an XXXIX, nr. 8209, 7 octombrie 1969, p. 6

¹⁴ *Scântea*, an XXXIX, nr. 8245, 12 noiembrie 1969, p. 5.

vizitate în România și i-a transmis un mesaj de prietenie din partea președintelui Marien Ngouabi. Apoi a luat cuvântul președintele român care a vorbit despre discuțiile oficiale la nivel guvernamental dintre cele două delegații. Ulterior, cei doi au abordat subiecte referitoare la situația internațională și poziția celor două state față de anumite evenimente și conflicte de pe mapamond. La un moment dat, premierul congolez a vorbit și despre noua orientarea a țării sale, afirmând în acest sens: „*După câte știți, noi suntem în Africa o țară socialistă și datoria noastră este să servim drept bază tuturor țărilor socialiste, de a le înlesni relațiile cu țările din această parte a lumii. Dacă vom adăuga la aceasta și dificultățile pe care le întâmpină țările africane în lupta lor pentru eliberare, ne determină, domnule Președinte- deși noi spunem că pentru nealiniere- că preferăm prietenia cu țările socialiste, care la un moment dat sau altul nu vor pun problema independenței noastre și noi știm cu câtă hotărâre luptă țara dumnevoastră pentru independența sa și găsim că pe baza acestei lupte cooperarea noastră va găsi un teren favorabil și că trebuie să facem eforturi mai mari pentru îmbunătățirea acestor relații.*”¹⁵

Ceaușescu a apreciat spusele premierului congolez, considerând că relațiile Republicii Congo cu lumea comunistă pot fi benefice pentru toate statele cu un astfel de regim din Europa dar și pentru cele din Africa.¹⁶

Această vizită a fost prezentată și în paginile publicațiilor centrale românești, pe lângă *Scânteia*, analizând acest eveniment și ziarul *România Liberă* sau revista *Lumea*. Acestea din urmă au publicat și câte un editorial în care erau elogiați Nicolae Ceaușescu și Alfred Raoul, erau prezentate etapele desfășurării vizitei, fiind realizată și o analiză a posibilității extinderii relațiilor româno-congoleze.¹⁷

Spre deosebire de vizita fostului președinte Alphonse Massamba-Debat din 1968 în care nu s-a stabilit nimic concret, cea efectuată de comandantul Alfred Raoul s-a dovedit a fi benefică pentru relațiile dintre cele două state, fiind semnate nu mai puțin de trei acorduri între acestea, în dimineața zilei de 13 noiembrie. Primele două reprezentau acorduri de cooperare economică și tehnică respectiv cultural-științifică în timp ce ultimul era un acord comercial pe termen lung între România și Congo.¹⁸

Acordul de cooperare cultural-științifică era alcătuit din 10 articole și avea o valabilitate de cinci ani, cu opțiune de prelungire automată pentru încă cinci ani. Acesta prevedea printre altele organizarea periodică a unor vizite reciproce ale specialiștilor din cele două state în mai multe domenii, cooperare în

¹⁵ ANIC, Fond CC al PCR, Secția Relații Externe, dosar nr. 94/1969, f. 4.

¹⁶ *Ibidem*, f. 5.

¹⁷ Rodica Georgescu, *Vizita premierului Alfred Raoul în țara noastră*, în *Lumea*, nr. 47, 13 noiembrie 1969, p. 3 și Ștefan Munteanu, *Contribuție de seamă la întărirea relațiilor româno-congoleze*, în *România Liberă*, an XXVIII, nr. 7800, 16 noiembrie 1969, p. 6.

¹⁸ *Scânteia*, an XXXIX, nr. 8247, 14 noiembrie 1969, p. 5.

domeniul presei, primirea de către statul român a unor congolezi la studii de specializare precum și trimiterea unor profesori și specialiști în statul african. În final se menționa că documentul nu putea fi modificat decât cu avizul ambelor părți. Acordul a fost ratificat de statul român la 14 iulie 1970 prin Decretul numărul 348/1970.¹⁹

Cel de cooperare economică și tehnică avea 8 articole și prevedea printre altele ca cele două state să coopereze în mai multe domenii: geologic, minier, agricol, forestier, industrial sau turistic. În acest sens, partea română se obliga să efectueze mai multe studii ale unor proiecte de dezvoltare, să acorde burse de pregătire specialiștilor congolezi, să ofere echipamentul necesar și asistență tehnică realizării acestora. Pentru realizarea cât mai concretă a acestor obiective Articolul 6 al Acordului prevedea înființarea unei Comisii Mixte româno-congoleze, alcătuită din specialiști și reprezentanți ai guvernelor celor două state, care avea rolul de a analiza și propune noi modalități pentru realizarea cooperării în domeniile prevăzute. Ca și cel cultural, acest acord avea o valabilitate de cinci ani cu posibilitate de prelungire.²⁰ Acest acord mai avea și două anexe, care din varii motive nu au fost făcute publice. Prima dintre acestea era intitulată *Lista indicativă a proiectelor care ar putea face obiectul cooperării economice și tehnice între RSR și Republica Congo*. Erau prezentate patru domenii în care potențialul unor cooperări era ridicat, acestea fiind minier-petrolier-metalurgic, forestier, transporturile fluviale și agricultura. În toate acestea era prevăzută construcția de către partea română a unor entități industriale pentru valorificarea acelor resurse.²¹ A doua anexă cuprindea lista mărfurilor prin care partea congoleză urma să le ofere părții române în contul realizării obiectivelor propuse. Acestea erau: minereuri de fier, cupru, zinc, plumb, staniu, bauxită precum și bușteni și produse din lemn.²²

Ultimul document semnat în timpul vizitei lui Alfred Raoul a fost Acordul Comercial dintre cele două state, care reglementa condițiile schimburilor de mărfuri dintre cele două state, precum și produsele care puteau fi tranzacționate. Astfel, România putea exporta în Congo utilaje și produse industriale, vehicule auto pentru transport și agricultură, aparate electrocasnice, produse alimentare etc. În schimb, din statul african putea importa materii prime precum minereuri feroase și neferoase, bușteni, cafea, cacao, arahide, piei brute etc.²³

¹⁹ ANIC, Fond Consiliul de Stat. Decrete., dosar nr. 473/1970, ff. 1-9

²⁰ ANIC, Fond CC al PCR- Secția Cancelarie-Hotărâri ale Consiliului de Miniștri, dosar nr. 37/1970, ff. 4-7. (A se vedea Anexa 13)

²¹ *Ibidem*, ff. 8-9.

²² *Ibidem*, f. 10.

²³ ANIC, Fond CC al PCR- Secția Cancelarie-HCM ,dosar nr. 101/1970, ff. 3-10.

La începutul anului 1970 s-au consemnat mai multe evenimente marcante pentru Republica Congo. Primul pas a fost preluarea totală a puterii de către Marien Ngouabi și înlocuirea Consiliului Național al Revoluției cu nou-înființatul Partidul Congolez al Muncii, care a devenit noua și unica organizație politică din statul african. A fost creată și o instituție de conducere a țării numită Consiliul de Stat, președintele acesteia fiind Ngouabi iar vicepreședinte Alfred Raoul. Tot de la 1 ianuarie 1970 a fost schimbată și denumirea țării, din acel moment numindu-se Republica Populară Congo.

Referitor la relațiile româno-congoleze, acestea au început încă din luna ianuarie, atunci când ministrul de externe al statului african i-a trimis o scrisoare omologului prin care solicita părții române să trimită misiunea de experți români în domeniile agriculturii, minelor și forestier conform prevederilor Acordului de Cooperare Economică semnat la 13 noiembrie 1969. Solicitarea a fost acceptată astfel încât o delegație de specialiști în domeniul geologiei și minelor a efectuat o vizită în RP Congo între 27 ianuarie și 16 februarie 1970.²⁴ Conform unei telegrame trimse de Alexandru Tujon, specialiștii români au fost primiți de Alfred Raoul în data de 12 februarie.²⁵

Cel mai important eveniment din istoria relațiilor dintre cele două state în anul 1970 a fost vizita ministrului Afacerilor Externe român, Corneliu Mănescu, în RP Congo. Aceasta a făcut parte din „turneul african” efectuat de Mănescu în primăvara anului 1970 și s-a desfășurat între 3 și 6 mai. Conform programului oficial al vizitei, ministrul român a ajuns la Brazzaville în seara zilei de 3 mai și nu a avut prevăzută nicio activitate. A doua zi a avut două întrevederi cu omologul său congolez, a vizitat o uzină din orașul Kinsoundi și a vizitat capitala statului congolez alături de primarul acesteia. În data de 5 cel mai important eveniment a fost începerea convorbirilor oficiale dintre delegația română și oficialii congolezi. Penultima zi a vizitei a fost extrem de încărcată pentru Mănescu, acesta având întrevederi, printre alții, cu președintele Ngouabi, vicepreședintele Alfred Raoul și ministrul congolez al educației, în seara aceleiași zile delegația română plecând spre RD Congo.²⁶

De departe, cel mai important eveniment al vizitei o fost convorbirea cu președintele Ngouabi din 6 august. La începutul discuției, cei doi au vorbit despre relațiile dintre cele două state, congolezul fiind încântat că prima oprire a delegației române a fost în țara sa. Ulterior subiectul discuției a deviat spre situația încordată dintre RP Congo și statul vecin și omonim, RD Congo, oficialul român militând pentru

²⁴ AMAE, Fond Congo, Problema 212/an 1970/ RP Congo, dosar nr. 48, f. 11.

²⁵ *Ibidem*, f. 15.

²⁶ Programul complet, redactat în limba franceză se găsește în AMAE, Fond Congo, problema 220/ an 1970/ RP Congo, dosar nr. 52, f. 4.

o soluționare pe cale pașnică a diferendului.²⁷ Președintele Ngouabi a fost de-acord cu afirmațiile ministrului român, însă arunca vina pe conducerea de la Kinshasa pentru menținerea situației tensionate și solicitând ajutorul românilor pentru soluționarea conflictului.²⁸

În timpul vizitei, s-au desfășurat și lucrările primei sesiuni a comisiei mixte româno-congoleze de cooperare economică și tehnică, fiind adoptat statutul comisiei și fiind trasate direcțiile viitoarei cooperări dintre cele două state. În urma discuțiilor au fost trasate patru obiective pentru evoluția relațiilor româno-congoleze până la sfârșitul anului 1970. Astfel, partea română se obliga să transmită rezultatele studiilor de fezabilitate efectuate de specialiștii săi pe teritoriul statului african, iar partea congoleză se obliga să pună la dispoziție omologilor acestora documentele necesare pentru efectuarea unui studiu de fezabilitate pentru construirea unei uzine metalurgice. Se mai prevedea efectuarea unor vizite de către specialiștii români în Congo în domeniul industriei forestiere și pentru construcția unui șantier naval.²⁹

La scurt timp de la acest eveniment a sosit în RP Congo o delegație economică guvernamentală română condusă de Ion Pățan, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, în perioada 13-16 mai. Șeful delegației a avut întâlniri cu mai mulți oficiali ai statului african, inclusiv cu președintele acestuia. În cadrul acestora s-a discutat despre relațiile bilaterale dintre cele două state și domeniile în care cooperarea putea să se extindă.³⁰

În luna iunie a aceluiași an s-a desfășurat o nouă vizită a unei delegații române în statul african, de data aceasta pe plan militar. Invitația a fost făcută încă din 28 aprilie 1970, atunci când președintele Ngouabi a trimis o scrisoare către MAE român prin care își manifesta dorința ca o delegație alcătuită din doi ofițeri români să participe la festivitățile organizate între 20-23 iunie cu ocazia sărbătoririi a patru ani de la înființarea armatei populare naționale congoleze.³¹ Invitația a fost acceptată, iar la 19 iunie 1970 a

²⁷ Motivul oficial al rupturii dintre cele două state, care până în 1968 erau foarte apropiate, a fost reprezentat de înlăturarea de la putere a lui Massamba-Debat, care fusese susținut de generalul Mobutu. Din acel moment, oficialii fostei colonii franceze și-au acuzat vecinii că au sprijinit mai multe tentative de lovituri de stat organizate de dizidenți ai regimului de la Brazzaville, iar o reconciliere parțială a avut loc o lună mai târziu. În ciuda acestei situații, România avea în acel moment relații foarte bune cu ambele state. Respectul de care se bucura România în ambele republici Congo s-a văzut la plecarea delegației române de la Brazzaville spre Kinshasa, atunci când oficialii celor două state au convenit să permită trecerea oficialilor români peste granița de pe fluviul Congo, care fusese închisă începând cu septembrie 1968, conform unei informări a lui Corneliu Mănescu care se găsește în *Ibidem*, f. 98.

²⁸ *Ibidem*, f. 115.

²⁹ *Ibidem*, f. 107.

³⁰ Vasile Gliga (coord.), *Reprezentanțele diplomatice ale României*, volumul III, Editura Politică, București, 1973 p. 171.

³¹ Scrisoarea originală în limba franceză se găsește în AMAE, Fond Congo, Problema 211/ an 1970/ RP Congo, dosar nr. 47, f. 1.

ajuns la Brazzaville, via Paris, o delegație militară română alcătuită din g-ral. lt. Logofătu Gheorghe, locțiitorul șefului Marelui Stat Major al armatei române, și colonelul Paraschiv Victor.³²

Anul 1970 a fost unul plin de evenimente în istoria relațiilor bilaterale dintre cele două state, iar unul din cele mai importante dintre acestea a fost anunțul oficial al RP Congo, din 4 septembrie, de a deschide o ambasadă la București. Decizia a fost luată încă din luna iunie a anului 1970, iar în data de 10 august, Ministerul congolez al Afacerilor Externe a trimis o informare către MAE român prin care solicita acordul ca Jean-Baptiste Lounda să devină noul însărcinat cu afaceri al RP Congo la București. O altă doleanță a congolezilor era ca partea română să urgenteze procedurile în vederea deschiderii ambasadei de la București. De asemenea, se mai menționa că până la sfârșitul lunii august, urmau să sosească în România cinci diplomați congolezi pentru a superviza modul în care urma să se deschidă ambasada.³³

Ultimul eveniment al anului 1970 a fost vizita în România din luna noiembrie a unei delegații a Partidului Congolez al Muncii, condusă de Justin Lekoundzon, membru în Biroul Politic al acelui partid. În data de 17 noiembrie oficialii statului african au avut o întrevedere cu conducătorul român. La începutul acesteia, Justin Lekoundzou i-a înmănat lui Ceaușescu un plic ce conținea mesajul personal al președintelui congolez Ngouabi.³⁴ În discursul său, oficialul statului african a vorbit despre cooperarea dintre cele două state, un posibil sprijin acordat de PCR Partidului Congolez al Muncii și despre problemele cu care se confrunta țara sa în acea perioadă. În răspunsul său, Ceaușescu s-a declarat dispus să ofere un sprijin financiar în anumite condiții și să ofere mai multe burse pentru pregătirea specialiștilor congolezi în România. Ca și în discuțiile anterioare româno-congoleze, conducătorul român a reluat tema cooperării dintre cele două părți în mai multe domenii precum industria minieră, a petrolului, forestieră, dar și în agricultură, până atunci nerealizându-se nimic concret. În acest sens, Ceaușescu a precizat de mai multe ori că această cooperare trebuia să se realizeze în condiții de egalitate totală. Ulterior, cei doi au discutat despre relațiile la nivel de partide. Secretarul general al PCR a afirmat chiar că era gata să primească activiști ai PCM la școlile de partid ale PCR în caz că partea congoleză dorea acest lucru, sau să trimită profesori în statul african. În finalul întrevederii, cei doi au discutat și despre un posibil sprijin

³² *Ibidem*, f. 8.

³³ AMAE, Fond Congo, Problema 220/ an 1970/ RP Congo, dosar nr. 54, ff. 10-11. Toate problemele legate de funcționarea corespunzătoare a ambasadei congoleze (sediu, locuințe pentru diplomați, renovare, mobilier, angajarea personalului auxiliar român etc.) au fost finalizate în luna noiembrie a anului 1970.

³⁴ Scrisoarea originală se găsește în ANIC, Fond CC al PCR-Secția Relații Externe- Alfabetice N. Ceaușescu, dosar nr. 14/C, ff. 15-16, și conținea, în afară de linguşelile specifice, o invitație adresată lui Ceaușescu pentru ca o delegație a PCR să efectueze o vizită de prietenie în RP Congo.

în domeniul securității interne a statului african, ceaușescu fiind de părere că ar fi trebuit realizat un schimb de experiență între specialiștii din cele două state.³⁵

Conform unei informări publicate în ziarul *Scânteia* această delegație a participat și la lucrările celei de-a doua sesiuni a Comisiei mixtă de cooperare economică și tehnică între România și RP Congo, la sfârșitul acesteia organizând și o recepție la noul sediu al Ambasadei RP Congo de la București.³⁶

La încheierea lucrărilor sesiunii Comisiei mixte a fost semnat și un Program de schimburi culturale și științifice pentru anii 1971-1972 între guvernele celor două state, datat 17 noiembrie 1970, care cuprindea 34 de articole și avea patru capitole plus dispozițiile finale. Titlul lor era dat de domeniile în care erau prevăzute schimburile. Primul dintre acestea se numea *Învățămant și sănătate* și prevedea printre altele acordarea de către statul român a 91 de burse pentru studenți congolezi în anul universitar 1971-1972 sau trimiterea de profesori și medici români în statul african. Al doilea capitol se referea la cultură și artă, punând accentul pe trimiterea reciprocă de ansambluri folclorice și organizarea unor expoziții de fotografii sau vizionări de filme pentru popularizarea reciprocă a celor două state. Programul mai prevedea o cooperare și în domeniile radio, televiziune și presă scrisă, care urma să se realizeze prin difuzarea de către televiziunile celor două țări a unor documentare despre fiecare din ele și prin schimburile de informații dintre agențiile de presă române și congoleze. Ultimul capitol se referea la schimburile în domeniile sportului și turismului, iar România se obliga să trimită în statul african un antrenor de atletism, unul de handbal și unul de fotbal. În ceea ce privește turismul, cele două țări urmau să editeze broșuri cu ofertele turistice ale celeilalte.³⁷

În concluzie, relațiile româno-congoleze din perioada analizată s-au desfășurat într-un stadiu incipient, cele mai importante evenimente fiind vizita în România a premierului congolez Alfred Raoul din 1969 și cea a ministrului român de externe, Corneliu Mănescu, în RP Congo din anul 1970. De asemenea, au fost semnate mai multe documente care au pus bazele cooperării dintre cele două state în mai multe domenii. Relațiile dintre cele două state s-au extins și la nivelul partidelor unice ale celor două state, Partidul Congolez al Muncii fiind, în acea perioadă, cel mai apropiat de doctrina comunistă din cele existente în Africa Subsahariană.

³⁵ Stenograma acestei întrevederi se află în ANIC, Fond CC al PCR- Secția Relații Externe, dosar nr. 80/1970, ff. 2-9

³⁶ *Scânteia*, an XL, nr. 8613, 20 noiembrie 1970, p. 5.

³⁷ Întregul Program, redactat în limba franceză, se găsește în ANIC, Fond IRRCS, dosar nr. 25/1970, ff. 84-90.

BIBLIOGRAFIE

I. Izvoare inedite

- 1. Arhiva Ministerului Afacerilor Externe- Fond Congo (B), dosare:** 8, 12 (Problema 220/ anul 1964/ Congo (B)), 30 (Problema 212/ anul 1968/ Congo (B)), 39 (Problema 210/ anul 1969/ Congo (B)), 41 (Problema 217/ anul 1969/ Congo (B)), 47 (Problema 211/ anul 1970/ Congo (B)), 48 (Problema 212/ anul 1970/ Congo (B)), 54, 55 (Problema 220/ anul 1970/ Congo (B)).

2. Arhivele Naționale Istorice Centrale

- a. Fond CC al PCR- Secția Cancelarie- Hotărârile Consiliului de Miniștri, dosar nr. 37/ 1970, 101/ 1970**

-Secția Relații externe, dosare: 94/ 1969, 80/ 1970, 14/ C

- b. Fond Consiliul de Stat. Decrete, dosar nr. 473/ 1970**

c. Fond Institutul Român pentru Relații Culturale cu Străinătatea, dosare: 25/ 1963- 1969, 25/ 1970.

II. Presă

- 1. *Lumea, 1969-1971***
- 2. *România Liberă, 1969-1971***
- 3. *Scânteia, 1969-1971***

III. Lucrări generale

- 1. CRUCEANU, Viorel, *Quo-Vadis Africa, Deșteptarea, Bacău, 1999.***

GLIGA, Vasile (coord.), *Reprezentanțele diplomatice ale României, volumul III, Editura Politică, București, 1973*